

DETALJPLAN FÖR

Del av Vitsaniemi 9:7 m fl

ÖVERTORNEÅ KOMMUN, NORRBOTTENS LÄN

Antagen av Kommunfullmäktige 2015-12-14

Laga kraft 2016-01-22

PLANBESKRIVNING

Handlingar

I planen ingår följande handlingar:

- Plankarta med planbestämmelser och illustration
- Planbeskrivning
- Grundkarta
- Fastighetsförteckning

Följande handlingar antas:

- Plankarta med bestämmelser
- Planbeskrivning
- Utlåtande

PLANENS SYFTE OCH HUVUDDRAG

Planens syfte är att ge möjlighet att bygga en konsthall. Konsthallen kommer i huvudbyggnaden att inrymma utställningsytor, hörsal, restaurang/café, förråd, verkstäder, kontor och övriga serviceytor, totalt ca 1 500 m². Konsthallen kommer att vara öppen året om men mest besökare förväntas under sommarhalvåret.

Avståndet mellan byggnad och strand varierar mellan 85 och 100 meter.

Besökare kommer främst med bil eller buss. Bilparkering finns på andra sidan väg 99. Bussar lämnar vid entrén och parkerar på andra sidan vägen.

Förslaget till utformning av konsthallen togs fram i en internationell arkitekttävling hösten 2012.

Illustration av OOEPA Office for Peripheral Architecture

BEHOVSBEDÖMNING, MKB

Kommunen anser att detaljplanen kommer att medföra betydande miljöpåverkan. Länsstyrelsen har i sitt svar delat kommunens bedömning att planen kan innebära betydande miljöpåverkan. En MKB är upprättad och medföljer som bilaga till denna plan.

Avgränsning och alternativ

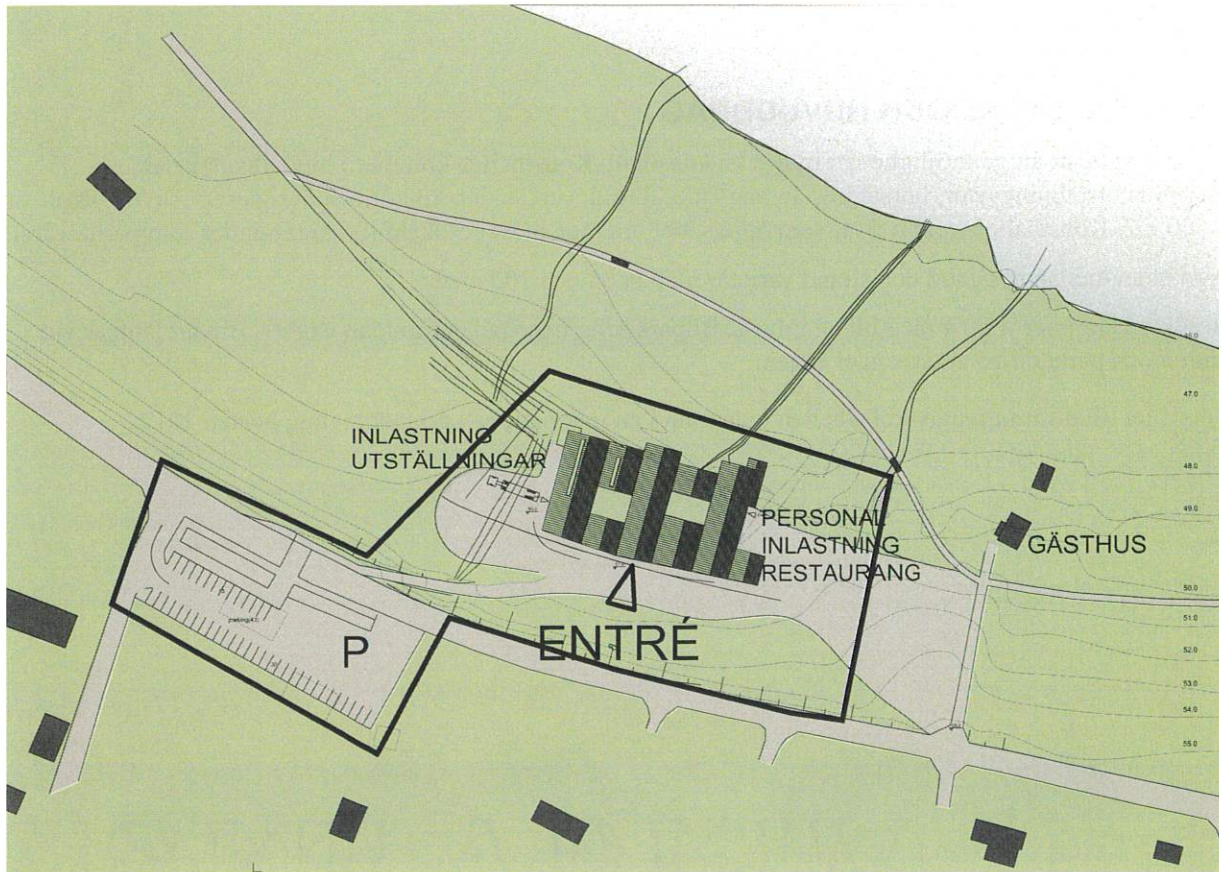
Miljökonsekvensbeskrivningen är avgränsad till att endast beröra de miljöaspekter som bedöms relevanta för aktuell plan. Samråd om avgränsning har skett med länsstyrelsen.

Miljökonsekvensbeskrivningen är avgränsad till följande miljöaspekter:

- Kulturmiljö
- Naturmiljö
- Trafikmiljö
- Landskapsbild
- Rekreation och friluftsliv
- Klimat
- Geoteknik

Den naturliga geografiska avgränsningen för miljökonsekvensbeskrivningen är detaljplaneområdet. Under utredningen har även närmast kringliggande miljö tagits med i beskrivningen av konsekvenser.

Miljökonsekvensbeskrivningen redovisar konsekvenser som detaljplanen kan medföra vid exploatering av maximal byggrätt.

Figur 1 Ungefärligt planområde. Illustration av OOPEAA Office for Peripheral Architecture, beräbetat av Arnqvist & Sivenbring AB

PLANDATA

Läge

Planområdet ligger i byn Risudden/Vitsaniemi i södra delen av Övertorneå kommun. Planen omfattar en parkering på sydvästra sidan av väg 99 och del av mark mellan vägen och Torneälvensstrand. Tvärsöver planområdet, parallellt med älven, ligger gamla banvallen från den järnväg som gick mellan Haparanda och Övertorneå. För att konsthallen inte ska hamna för nära vägen kommer delar av den att placeras på den mark där banvallen nu finns. Banvallen används som led för vandrare med flera och är en viktig del för det rörliga friluftslivet i området och den del som försvinner kommer att ersättas med ny vall närmare älven.

Areal

Planområdet är ca 12 600 kvm varav 4 000 kvm parkering, på sydvästra sidan av väg 99.

Markägoförhållanden

Marken ägs av privatpersoner.

TIDIGARE STÄLLNINGSTAGANDEN

Planer

Området är inte tidigare detaljplanlagt. I den kommuntäckande översiktsplanen antagen 2014 är området utpekade för friluftsliv, turism/besöksnäring samt som utvecklingsområde vilket innebär "Områden med utvecklingspotential för både boende och turism/besöksnäring. Markanvändningen i dessa områden ska behandlas i ett tematiskt tillägg för strandnära byggande, en LIS-plan." Området omfattas också av kulturmiljöprogram 2010-2020. Som kunskapsunderlag till översiktsplanen finns också följande text från tidigare översiktsplan:

"Beskrivning :

Mycket vackert småkuperat mångformigt odlingslandskap vid den vidsträckta strandradbyn i Risudden. Många vackra utblickar över älvdalen. Ett flertal äldre intakta gårdgrupper finns kvar. Mycket höga kulturvärden.

Rekommendationer :

Jordbruket prioriteras. Skogsplantering på jordbruksmark, täkter eller andra exploateringsföretag bör ej tillåtas. Åtgärder som kan påverka älvens vattenkvalité bör undvikas. Restriktivitet mot ny bebyggelse i området. Nya byggnader bör i första hand komma till stånd för jordbrukets behov. Ny bebyggelse får endast uppföras efter särskild lokaliseringsprövning. Vid förändringar av befintlig bebyggelse eller vid nybyggnationer bör hänsyn tas till den lokala byggnadstraditionen vad gäller bl a materialval, färgsättning och proportioner. Hänsyn skall tas till landskapsbilden och det vackra kulturlandskapet."

Vid utarbetandet av den nya översiktsplanen fanns kännedom om konsthallsprojektet och kommunen har varit positiv till detta. I tävlingsprogrammet beskrevs behovet av ovanstående hänsyn och det vinnande förslaget hade en god anpassning till platsen och omgivande bebyggelsen och landskap.

Kommunala beslut

2013-04-22 tog kommunstyrelsen ett beslut att ställa sig positiv till att lämna ekonomiskt stöd för att upprätta detaljplan.

Riksintressen

Planområdet ligger i nära anslutning till Torneälven som är av riksintresse för naturvård, kulturmiljövård och friluftsliv enligt 3 kap 6 § miljöbalken.

Torneälven med käll- och biflöden är riksintresse och nationalälv enligt 4 kap 6 § samt Natura 2000-område. Miljön i Natura 2000-områden har skydd enligt 7 kap 27 § samt är av riksintressen enligt 4 kap 8 §.

Väg 99 är av riksintresse för kommunikationer, som en väg av särskild betydelse för regional eller

interregional trafik. Väg 99 är en viktig förbindelse och pendlingsstråk mellan kommuncentrumen Pajala, Övertorneå och Haparanda. Vägen löper parallellt med riksgrens mot Finland och har stor betydelse för turismen i Tornedalen. Väg 99 är rekommenderad väg för transporter med farligt gods.

Tornedalen (delen i Övertorneå och Hietaniemi sn: r) är av riksintresse för kulturmiljövården enligt 3:6 Miljöbalken. Tornedalen är en älvdalsbygd med förhistorisk bruks- och bosättningskontinuitet, präglad av ett öppet odlingslandskap med bymiljöer, vissa av medeltida ursprung, och fiskeplatser längs älven. En mångskiftande kulturmiljö med välbevarad jordbruksbebyggelse och bystruktur. Tornedalen ger goda exempel på odlingsmarkens organisation och struktur i de östligaste delarna av Sverige. Uttryck för riksintresset är karaktäristiska radbyar med öppna odlingsmarker intill älven. Blandad bebyggelse med till stora delar högt kulturhistoriskt värde.

Planområdet innefattas av riksintresse för renskötseln enligt MB 3 kap. 5 §. Något strategiskt område för rennäringens markanvändning är inte utpekad i närheten av planområdet. Det finns heller inte något, för renen, viktigt område inom beteslandet utpekad i närheten av planområdet. Planområdet är utpekad som sommarland för rennäringen.

Planens genomförande bedöms leda till negativa konsekvenser för kulturmiljön men inte påtaglig skada för riksintresset. Övriga riksintressen och Natura 2000 bedöms inte få någon betydande negativ påverkan.

FÖRUTSÄTTNINGAR OCH FÖRÄNDRINGAR

Huvudfrågan

Företaget Konsthall Tornedalen avser bygga en konsthall som ska vara en framåtblickande konstinstitution med internationell inriktning och lägga stor vikt på publikt pedagogiskt arbete för alla åldrar. Konsthallen ska byggas i byn Vitsaniemi och vara en viktig mötesplats med social betydelse för människor i Tornedalen, Norrbotten och Barentsregionen, men även för besökare från alla delar av världen.

Konsthall Tornedalen ska vara tillgänglig och öppen för alla, med gratis inträde.

Konsthallens verksamheter i butik, aula och restaurang är viktiga källor för intäkter.

Figur 2 Mellan väg 99 och Torne älv planeras Konsthallen etableras. Ungefärligt planområde markerat med röd linje.
Foto av Gunhild Stensmyr

Ett annat mål för projektet är att skapa en kreativ mötesplats på gränsen mellan Sverige och Finland, samt att lyfta fram det vackra landskapet, med fokus på stillheten och den vackra naturen. Konsthallen ska också bidra till lokal utveckling genom att sälja lokalt producerad mat och andra produkter. Erfarenheter från liknande projekt visar att en konsthall har en mätbart positiv effekt på lokalt näringsliv.

Kulturmiljö

Torne älvdal kännetecknas av ett mycket värdefullt kulturlandskap som är unikt för vårt land.

Älvdalsområdet är av riksintresse för Kulturminnesvården enligt 3:6 Miljöbalken, det finns med i Länsstyrelsens kulturmiljöprogram och i länsstyrelsens program förbevarande av odlingslandskapet.

Kulturlandskapet i Tornedalen har tusenåriga anor med välbevarade byastrukturer och en bebyggelse med många äldre intakta gårdsgroper där hela gårdsmiljöer med mangård, uthus, bodar och aittor är väl bevarande. Byggnadstraditionen har starkt inflytande österifrån. Karaktäristiskt för Tornedalen är även bebyggelsens placering utmed älvstranden i långsträckta strandradbyar. Dalgången är bred och flack och längs älven utbreder sig omfattande så kallade räningsmarker, ett slags strandängar. I Tornedalen finns flertusenåriga boplatser och allt detta sammantaget ger området ett högt kulturhistoriskt, vetenskapligt, turistiskt och upplevelsemässigt värde.

Byn Vitsaniemi/Risudden ligger på Torne älvs västra strand ovanför forsen Voujentokoski.

År 1543 hade byn tre gårdar och i mitten av 1600-talet fanns 7 boställen. På 1990-talet hade byn ett femtiotal innevånare. Byn utgör ett för Torneälvdal representativt kulturlandskap med flera äldre gårdsmiljöer, aittor samt hävdade marker mot Torneälven med lador och diken. Även nyare bebyggelse finns i byn men den äldre strukturen är väl synlig och bevarad, vilket bidrar till att området utgör en av riksintressets värdekärnor.

I Länsstyrelsens bevarandeprogram för odlingslandskapet beskrivs odlingslandskapet i Torne älvdal som viktigt att bevara både regionalt och nationellt, där helheten utgör en viktig del då det kulturhistoriskt värdefulla landskapet följer älven och återkommer i flera byar. Länsstyrelsen har dock i inventeringen pekat ut områden med tydliga värdekärnor i de äldsta byarna, där drag av de ursprungliga odlingsystemen fortfarande bibehållits. Vitsaniemi ligger inom ett av de utpekade områdena med bevarandeklass 1-2.

En järnvägsbank löper parallellt med vägen inom området. Banken är ett spår av den tidigare järnvägsförbindelse, byggd år 1914, som tidigare funnits mellan Karungi och Övertorneå. Järnvägen är sedan 1984 nedlagd men järnvägsbanken finns kvar och används som rid- och vandringsled längs älven.

Fornlämningar finns i närheten av området. Kända fornlämningar nära Torneälven är dels gränsmärken på holmarna i Torneälven, ristningar och spår av äldre gårdar. Högre upp i terrängen i skogen sydväst om älven och bebyggelsen finns fynd av fångstgropar, boplatsgropar och tjärdalar. Inga kända fornlämningar finns inom området för detaljplanen.

Detaljplanens genomförande innebär att en konsthall byggs i kulturmiljölandskapet, på mark som historiskt sett utgjorts av slåtterängar men som idag utgörs av trivialarter och hålls delvis öppen genom röjning.

Konsthallens placering bryter mot det traditionella mönstret i landskapet genom att placeras där det historiskt varit betes- och jordbruksmark. Byggnader har tidigare funnits i området men dessa har utgjorts av småskaliga slåtterlador. Konsthallen blir en betydligt större byggnad som kommer att vara väl synlig och utgöra en avvikelse i kulturlandskapet. Konsthallen kommer att ligga i mitten av en lång sammanhängande sträcka med ängsmarker och igenväxningsmark vilket bryter de historiska sambanden, där gårdarna och deras koppling till de öppna ängsmarkerna och älven utgör grunden. Placeringen av konsthallen kommer till viss del även bryta siktlinjen som visar vägens koppling till älven.

Det som minskar konsekvenserna för kulturmiljön är att konsthallen är en av få byggnader som bryter mot landskapets traditionella mönster. Byggnaden, genom sin småskalighet, uppbrutna fasad och tak för tankarna till de lador som tidigare fanns på platsen. Bedömningen är att kulturlandskapet klarar enstaka byggnader med liknande placering men fler byggnader inom samma område skulle skada kulturmiljön betydligt.

Marken kring konsthallen har tidigare utgjorts av slåtterängar men brukas inte aktivt idag utan trivialarter har tagit över. Det som förhindrar marken från igenväxning är röjning av sly i området. Ett avtal ska upprättas mellan markägare inom och intill planområdet med syfte att säkerställa att markerna kring konsthallen även fortsättningsvis och på lång sikt ska hållas öppna genom kontinuerlig skötsel. Viljan att bevara landskapet öppet runt konsthallen och därmed minimera ingreppen och förändringen i användande av omgivande mark är också skälet till att parkeringsytor är placerade på västra sidan av väg 99 mot skogspartiet.

Den gamla banvallen som går genom planområdet kommer att flyttas närmare älven. Det nya läget innebär att det kulturhistoriska spår som vallen utgör förändras och de synliga sambanden om den forna järnvägssträckningen försvagas lokalt. Dock kommer flytten av vallen att utföras så att dess nutida funktion som rid- och promenadstråk bibehålls. Flytten av banvallen beskrivs närmare i detaljplanens genomförandebeskrivning och görs efter att ett avtal upprättats mellan berörda markägare. Närmast vattnet är marken tänkt att lämnas likt nuläget, men ändå vara tillgänglig för besökare. Intentionen är även att återskapa en gammal badplats som tidigare legat vid vattnet i området.

Konsthallens utseende har så långt det är möjligt anpassats till kulturlandskapets känslighet. Byggnaden är uppdelade i mindre volymer och med uppbrutet tak. Materialvalen för konsthallen har på samma sätt anpassats till landskapet genom att återspegla de historiska fasaderna från lador.

Då konsthallen kommer att utgöra ett besöksmål bidrar det till att fler får möjlighet att stanna till och uppleva Tornedalens unika kulturlandskap. Konsthallen kan även komma att bli en kulturell mötesplats där kunskap om kulturhistorien och konsthantverk kan spridas.

Förutom att säkerställa med avtal att landskapet hålls öppet ska platsen i sitt nutida skick dokumenteras. Konsthallen ska ha en permanent utställning om bygdens historia med bilder och fotografier från platsen och den dokumentation som gjorts.

Om någon fornlämning påträffas i området ska anmälan göras till Länsstyrelsens kulturmiljöenhet.

Naturmiljö

Området som är aktuellt i detaljplanen utgörs av tidigare brukad mark som är beläget i en öppen sluttning ner mot älven. Naturvärden saknas helt då vegetationen utgörs av de trivialarter som kännetecknar igenväxande mark. Enstaka uppvuxna björkar, sälg, rönn och tallar förekommer. Fältskiktet domineras helt av mjölkört och älgört, gräs, halvgräs (starr) och renfana förekommer också. Området har inte några särskilda naturvärden som kan kopplas till fågellivet. Värde i området ligger i den variation som landskapet uppvisar där brukad, öppen mark blandat med mindre skogspartier erbjuder strålande utblickar över den levande och föränderliga Torneälven.

NATURA 2000 OCH ANDRA FORMELLA SKYDD

Torne älvs vattensystem i sin helhet har mycket höga naturvärden och utgör riksintresse för naturvård. Älven är en viktig fågelflyttled och selens deltaområden är fågelrika häckningslokaler, vilket är en del av värdeomdömet för riksintresset.

Torne älv med biflöden utgör nationalälv och utgör en del av Natura 2000-området Torne- och Kalix älvsystem. Torne- och Kalix älvsystem är utvalt att ingå i Natura 2000 eftersom det i området finns arter och naturtyper som finns med i art- och habitatdirektivet. Huvudsyftet med art- och habitatdirektivet är att uppnå en hållbar utveckling genom att främja den biologiska mångfalden samtidigt som hänsyn tas till ekonomiska, sociala, kulturella och regionala behov.

TORNEÄLVEN SOM RIKSINTRESSE 3:6 MILJÖBALKEN

Områden som är av riksintresse för naturvärden, kulturmiljövärden eller friluftslivet skall skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada natur eller kulturmiljön.

I Övertorneå fanns år 2012 sex stycken områden som har utpekats som riksintresse för naturvård. Torneälv, från Svanstein i norr till södra kommungränsen, samt Soukolojärvi och Armasjärvi utgör riksintresse för kulturmiljövård. Torneälv utgör riksintresse för friluftsliv i Övertorneå med anledning av fritidsfiske samt kulturstudier.

LANDSKAPSBILDSSKYDD, §19 NATURVÅRDSLAGEN

Delar av planområdet omfattas av det äldre landskapsbildsskyddet som beskrivs i Miljöbalkens

föregångare Naturvårdslagen, §19. Kommunen måste ansöka om upphävande av landskapsbildsskyddet för att kunna upphäva strandskyddet i planen.

ODLINGSLANDSKAPET

Odlingslandskapet i Vitsaniemi är utpekad som klass 1-2 i länets program för bevarande av odlingslandskapets natur- och kulturvärden. Det hävdade landskapet har goda förutsättningar för att hysa artrikedom och vägkanterna längs väg 99 är utpekade som artrika.

DÄGGDJUR

I området förekommer troligen den nordliga taigans alla vanliga arter. Bland allmänna skogsarter i området kan nämnas älg, björn, räv, mård, hare och ekorre. Utter, som är en Natura 2000-art, förekommer på många håll inom Torneälvens vattensystem och arten kan röra sig över långa sträckor. Det kan därför antas att utter finns i alla vattenmiljöer som är lämpliga för arten.

NATURINVENTERING

De inventerade områdena präglas av närheten till Torneälv. Även om inga naturvärden i form av rödlistade arter upptäcktes vid inventeringen bör strandzonen så långt som möjligt lämnas orörd. Dels ur ett strandskyddsperspektiv, att stranden ska vara tillgänglig för allmänheten, men även att den fortsättningsvis kan utgöra en biotop av värde för insekts- och fågelfaunan. Vid inventeringen noterades inga sällsynta arter eller för regionen ovanliga naturtyper. Insekts- och fågelfaunan är inte inventerad vid naturinventeringen. Förutsättningar för dessa artgrupper är dock noterade.

Strandskyddet

Strandskyddet kom till på 1950-talet i syfte att förhindra en överexploatering av stränderna och bevara allmänhetens tillgång till stränder och vatten för friluftsliv. Senare utvidgades det till att även skydda stränderna på grund av deras stora betydelse för den biologiska mångfalden.

Skyddszonen utgår från strandkanten och sträcker sig vanligtvis 100 meter i båda riktningarna, inklusive undervattensmiljön. Strandskyddet kan upphävas om det anses finnas särskilda skäl. Det handlar då i första hand om detaljplanlagt område.

Eftersom en del av den planerade konsthallen kommer att ligga på mellan 85 - 100 meters avstånd från strand avses strandskyddet upphävas i planområdet. Länsstyrelsen har på begäran av kommunen upphävt strandskyddet eftersom det omfattas av landskapsbildsskydd. Upphävandet kan också underlätta vid uppförande av mindre verksamheter eller anläggningar i samband med restaurangverksamhet eller utställningar. En fri passage ska säkerställas längs stränderna.

Miljökvalitetsnormer

Det finns idag miljökvalitetsnormer för buller, luft och vattenkvalitet.

I Övertorneå kommun redovisas 9 grundvattenförekomster och 147 ytvattenförekomster med kvalitetskrav enligt miljökvalitetsnorm. Planområdet angränsar till Torneälven som har hög ekologisk status men uppnår ej god kemisk status (exklusive kvicksilver). För kvicksilver överskrider gränsvärdet i vattenförekomsten med stor sannolikhet som följd av atmosfäriskt nedfall. Vattenförekomsten bedöms även vara svagt påverkad av deposition av svavel- och kväveföreningar. Påverkan avseende förorening är dock inte betydande.

Kvalitetskravet år 2015 är God ekologisk status och God kemisk status (exkl. kvicksilver). Enligt riskbedömningen finns det ingen risk att kvalitetskravet inte uppnås 2015. De av planen tillåtna verksamheterna bedöms inte ha någon större negativ effekt på kvalitetskraven.

KONSEKVENSER AV DETALJPLAN

Vid etablering av konsthallen behövs en uppgradering av reningsverk för att tillgodose konsthallen behov. Kommunen borrade en ny grundvattenbrunn år 1987. Kommunen bedömer att dricksvatten kan tillgodoses utifrån dagens förutsättningar.

Konsthall Tornedalen har bedömt att besökarantalet år 1 är 15 000-20 000 besökare/år. År 3 har siffran stigit till 60 000 besökare/år. En vanlig dag bedöms främst ströbesökare lockas av konsthallen, men vid bokningar kan sällskap upp till 70 personer delta. Ett maximalt antal på en dag bedöms till 150 personer.

VA-ansvarig vid Övertorneå kommun menar att det är skillnad mellan permanentboende eller besökare. Vid en omvandling från besökare till permanentboenden bedöms 150 besökare bli 50 nya permanentboenden/dag i ytterligare kapacitetsbehov för avloppsnät och reningsverk.

Konsthallen ligger inom kommunens verksamhetsområden för vatten- och avlopp. Övertorneå kommun ansvarar för att säkerställa att kapacitet på ledningsnät och reningsverk upprätthålls och anpassas. Kontroll att reningsverket anpassas att följa gällande lagstiftning (ex. maximalt utsläpp från reningsverket av olika ämnen) prövas i ett senare skede.

Av tabell sidan 20 i MKB framgår att tillskotten av både totalfosfor och BOD7 är mycket små i jämförelse med förekommande bakgrundshalter i Torneälven, även vid en lågflödessituation. Tillskotten är så små att de inte bedöms ha någon effekt på vare sig vattenkvaliteten eller ekosystemet i Torne älv.

Konsekvenserna på Natura 2000-området (Torne älv) bedöms därför som obefintliga vid en etablering av en ny konsthall.

Gator och trafik

FÖRUTSÄTTNINGAR

Väg 99 rör sig genom landskapet ofta med älvkontakt på den ena sidan och glest belägna gårdar eller hus på andra sidan. I huvudsak är bebyggelsen kopplad till de gamla jordbruksfastigheterna som sträckte sig ner mot älven.

Vägen är riksintresse för kommunikation och rekommenderad som väg för farligt gods. Trafikverkets trafikflödesmätningar pekar på ett ÅDT (Årsdygnstrafik) på 460 fordon (osäkerhet 29 %) varav 50 fordon är lastbilar. 2010 utfördes en trafikmätning 170 meter öster om östra anslutningen till den planerade konsthallen. Mätningen utfördes i början på juni och vardagsdygnstrafiken omräknat till ÅDT var ca 535 fordon. Uppmätt medelhastighet, alla fordonskategorier var 79 km/t och 85-percentilen var 93 km/t.

Alldeles vid planområdet finns en busshållplats med fickor på vardera sidan. Det finns i dagsläget ingen speciell utformning för oskyddade trafikanter vid busshållplatsen. Det är bra sikt utefter hela den aktuella sträckan och linjeföringen är rak med en svag kurva i den västra delen. I innerkurvan, på älvsidan finns ett räcke uppsatt. Räcket skyddar trafikanten från en kraftledningsstolpe och en något brantare slänt ned mot en gärdesväg.

Utefter aktuell sträcka finns flera utfarter från fastigheter på södra sidan och två på den norra sidan. De två på norra sidan har låg standard och är mer av karaktären gärdesvägar. Den tänkta infarten till konsthallen finns med i NVDB (nationella vägdatabanken) som del i vägtrafiknätet. Utfarterna på södra sidan är i stort likvärdiga med varandra och sikten är god.

Skyltad hastighet är 70km/t vilket idag inte speglar Trafikverkets ambitioner om prioritering av pendling och långväga transporter på den här vägen. Ungefär 400 meter nordväst om konsthallen börjar en sträcka på 870 meter med hastighetsbegränsning 60 km/t. Den motiveras av att bebyggelsen står närmare vägen och på båda sidor.

Vägbredd förbi platsen är enligt NVDB 6,5 meter. Gles gatubelysning förekommer på platsen.

Väg 99 är en rekommenderad transportled för farligt gods. Om ett utsläpp sker kan det farliga godset till exempel kemikalier eller drivmedel spridas i luften, på marken eller till vattendrag. Dessa kan således skada människor, miljö, egendom eller annat gods.

Övertorneå kommun har undersökt transporter av farligt gods som ankommer och passerar genom kommunen. Situationen bedöms som tillfredställande då kommunen saknar egen processindustri vilket medför att mängden farliga kemikalier som transporteras är begränsad. Merparten av transporter av farligt gods i länet sker istället längs Norrlandskusten. Transporter av olja och petroleumprodukter förekommer dock inom kommunen. Den allvarligaste incidenten som kan inträffa är om en tankbil välter vid centralortens vattentäkt eller i närheten av älven.

Länsstyrelsen i Norrbottens län tog år 2012 fram rekommendationer för skyddsavstånd till transportleder för farligt gods. Konsthallen bör definieras som "mindre samlingslokal" alternativt "kultur- och idrottsanläggningar utan betydande åskådarplats". För denna typ av markanvändning rekommenderas ett skyddsavstånd mellan 70-150 meter. Dessa rekommendationer ses nu över och under 2015 kommer Länsstyrelsen Norrbotten ta fram nya rekommendationer. Fram till dess bör Länsstyrelsens tidigare utgivna

rekommendationer för skyddsavstånd till transportleder för farligt gods vara vägledande.

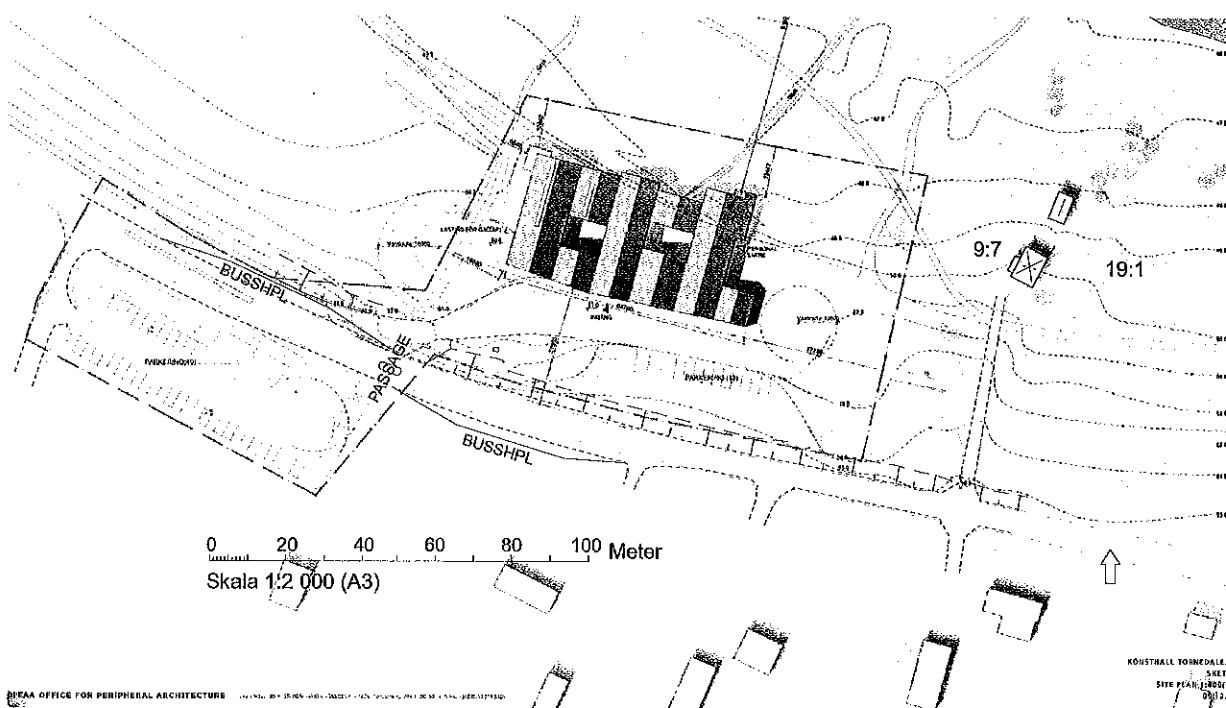
Räddningstjänst finns närmast i Övertorneå tätort. Som förstärkande enhet till kommunens räddningstjänst finns ett välutvecklat samarbete med både finländska Pello kommun samt Ylitornio kommun.

Dimensioneringen av räddningstjänstens styrka bygger på genomförda riskanalyser av tilltänkta händelser inom kommunen vilken senast reviderades 2011.

Förverkligande av konsthallen och kringaktiviteter kopplade till denna skulle leda till en ökning av korsande av oskyddade trafikanter över väg 99. Detta i direkt anslutning till befintlig busshållplats där en passage av gångtrafik och styrning av gångtrafik kan uppnås på ett ordnat och naturligt sätt. Vid passagen på motsatt sida om konsthallen anordnas parkering för besökande. Det är dock endast mindre sällskap eller fordonsförare som parkerar sitt fordon som kommer att korsa vägen då angöring sker i anslutning till entrén, framförallt för buss. I framtida planer för konsthallen är det tänkt att nyttja en äldre skola på samma sida som planerad parkering för workshops etc. där deltagare kommer att ha anspråk på att korsa vägen.

Fler vänstersvängrörelser i de två befintliga korsningarna på väg 99 ökar risken för upphinnandeolyckor. Etableringen av konsthallen anses inte påverka riksintresset som väg 99 utgör då restider och tillgänglighet för trafikanterna på denna väg inte påverkas i någon större omfattning av en etablering då hastighetsgränsen vid platsen är 70 km/t och passagen inte ska utformas så att hastighetsanspråken ändras. Trafikvolymerna är låga på väg 99 och en maxtimme om 10% av totaltrafiken skulle innebära 45-50 fordonsrörelser. Konsthallens besökande ankommer troligen inte under maxtimme då den sammanfaller med pendlingsströmmar morgon och kväll.

Exploatören/Konsthall Tornedalen har slutit ett avtal med Trafikverket med innebörd att Konsthallen bekostar utförandet av passagen över väg 99 och tar fram en detaljutformning som ska godkännas av Trafikverket.

Möjlig utformning och placering av gångpassage mellan parkering/verksamheter och konsthall samt busshållplatser

Ett alternativ som kräver en ny korsningsutformning och mindre korsandeanspråk för oskyddade trafikanter är om parkeringsytan kan utformas på samma sida av vägen som konsthallen. Detta är att föredra om enbart vägtrafikens anspråk vägs in, ur tillgänglighetsaspekt och för orienterbarheten kring konsthallen. Då verksamheter i framtiden kommer att nyttja exempelvis den gamla skolan kvarstår dock ett korsandeanspråk för oskyddade trafikanter oavsett etableringssida för parkering. Till detta läggs aspekter

som behandlas i avsnittet kulturmiljö. Det framgår där att det är önskvärt att eftersträva ett minimum av ytor som medverkar till förändring av kulturmiljön undantaget själva konsthallen. Även frågor rörande tillgänglig mark i projektet har påverkat lokaliseringen av parkeringen till södra sidan av väg 99.

Ett tiotal parkeringsplatser har ändå placerats på konsthallssidan för att minska passage över väg 99. Utformningen av platsen för parkering på konsthallssidan måste göras så att den inte inverkar negativt på kulturmiljön. En godkänd utformningslösning är att i den slänt som upptar höjdskillnaden mellan väg och mark vid entré, 5 meter, kan ett 10-tal parkeringsplatser grävas in med täckning av ett tak med vegetation liknande befintlig och i höjd lika omgivande befintlig mark. Bestämmelser på plankartan reglerar detta.

Bilaga till planen med visualiseringar av parkeringsutformning och utförande av mark redovisar ett godkänt utförande.

Genomförande av detaljplan för området innebär att Väglagen, 47 § som behandlar byggnadsfritt avstånd överspelas och andra åtgärder såsom kraftigare räcken kan krävas för att upprätthålla trafiksäkerhet kopplat till väg 99.

Konsthallen planeras inom ett närmare avstånd än rekommenderat skyddsavstånd för farligt gods. Vid en eventuell avåkning kan påverkan på byggnaden bli allvarlig, men risken är liten då det färdas få transporter utefter vägen. Ändock kräver det åtgärder för att minimera möjligheterna att skada uppstår och därför krävs åtgärder som räcken i hög påkörningsklass eller annan åtgärd som hindrar avåkande fordon att så långt det är möjligt hindras att lämna vägområdet.

För en sammanvägning av påverkansområden utifrån val av placering för parkeringsplatser till konsthallens verksamhet, se tabell i MKB sidan 25.

Detaljutformning utifrån identifierade konsekvenser av parkering och gångpassage kommer att ske i vidare process efter att detaljplanen antas.

För detaljerade rekommendationer, se MKB sidan 26-27.

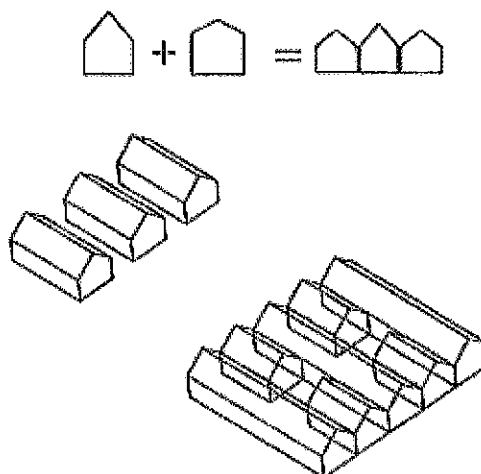
Gällande transporter med farligt gods rekommenderar Länsstyrelsen Norrbotten ett avstånd om 70-150 meter. Säkerhetsavståndet bedöms inte kunna efterlevas på föreslaget planområde. Säkerhetsavståndet bedöms kunna minskas med tanke på Övertorneå kommuns kartläggning av farligt gods, vilket visar på att det sker få transporter av farligt gods på kommunens vägar.

I handboken Transporter av farligt gods utgiven av Sveriges Kommuner och Landsting ses hastighetsdämpande åtgärder samt vägutformning som två åtgärder som kan verka riskreducerande. Väg 99 är rak med fri sikt vilket kan minska risken för olycka dock medföra ökade hastigheter. Trafikverket eftersträvar en oförändrad hastighet på väg 99 med hänsyn till riksintresset och vägutformningen kommer att var oförändrad framgent då inga färdiga planer finns från Trafikverket att ändra vägutformningen i dagsläget.

Ett avtal upprättas mellan Konsthall Tornedalen och Trafikverket där kostnader och ansvar regleras. Detta ska ske innan detaljplanen antas. Detta leder till en positiv konsekvens för trafiken.

Landskapsbild

Landskapet kring Torneälven utgör förutsättningar för det unika kulturlandskap som växt fram i Tornedalen. Det är ett landskap som är känsligt för ingrepp. Platsen för detaljplanen ligger i denna typ av kulturlandskap. Väg 99 följer Torne älv och husen i byn Vitsaniemi ligger till stor del i rad längs väg 99. Det finns också hus längs mindre parallellvägar samt på uddar mot Torne älv. Många av husen ligger längs vägens sydvästra sida medan den nordöstra sidan av vägen utgörs av ängar eller åkrar ner mot älven. Bakom bebyggelsen i sydväst tar ett mer kuperat skogslandskap vid. Många som färdas genom byn upplever landskapet från vägen, eller till fots från den före detta banvall som nu utgör led för vandring bland annat. Detaljplanen föreslår bebyggelse på den sida norra sidan av väg 99, vilket i dagsläget främst utgörs av ängsmarker utan bebyggelse. Konsthall och omkringliggande parkmiljö skulle innebära en förändrad landskapsbild. Inslaget av en nutida byggnad i det historiska kulturlandskapet innebär en kontrast. Då landskapet är känsligt för ingrepp är det viktigt att beakta val av verksamhet för platsen. Förslaget på konsthallens utförande är framtaget i en arkitektävling och håller hög arkitektonisk kvalitet där hänsyn tagits till omkringliggande landskap vad gäller husets placering, utformning och skala.

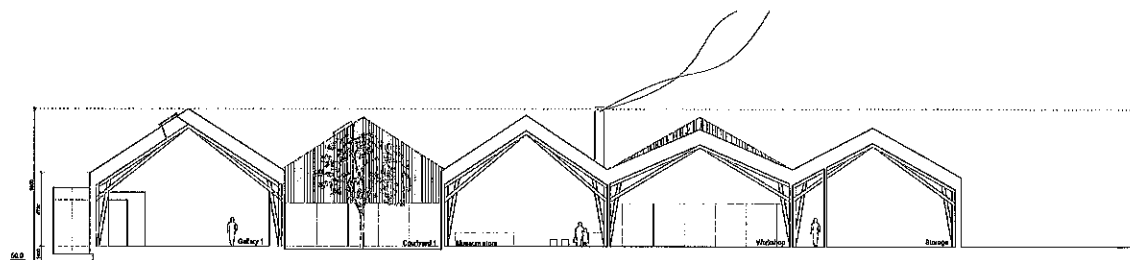

Byggnaden är inspirerad från befintliga inslag i kulturmiljön. Bild av OOEAA Office for Peripheral Architecture.

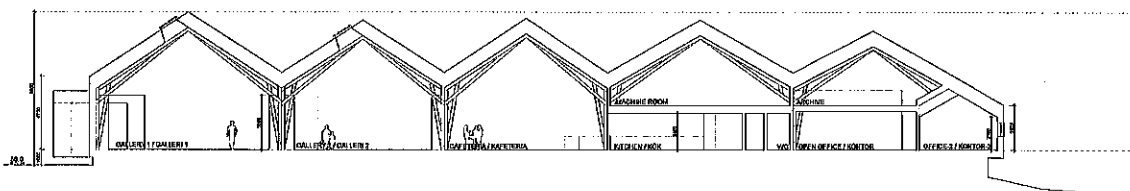
Byggnadens placering i det öppna ängslandskapet och dess avstånd till samlad bebyggelse gör att det öppna landskapet kring konsthallen även fortsättningsvis kommer upplevas som öppet. Konsthallens gestaltning lyfts fram genom dess placering i landskapet och kan ses som ett komplement i kulturlandskapet utan att för den skull bli för dominant. Inifrån konsthallen och i parken kring denna ges möjlighet för besökare att ta del av det kringliggande landskapet då konsthallen blir ett besöksmål.

BYGGNADENS OCH PLATSENS UTFORMNING

Eftersom platsen ingår i riksintresse för kulturmiljö och landskapet har höga visuella värden är det viktigt att reglera konsthallens utformning. Bedömningen av skada på riksintresset har gjorts utifrån det tävlingsförslag som vann arkitekttävlingen, och byggnader som avviker från den utformningen och den arkitektoniska kvaliteten kan innebära alltför stor skada på riksintresset. På plankartan är därför utformning och utförande detaljerat reglerade. Höjd, utbredning, uppdelning i fem byggnadskroppar med sadeltak och takvinkel varierande mellan 25 och 35 grader, tak- och fasadbeklädnad med innerfasad i dov kulör och ytterfasad av gråtonade träribbor, glasparti som möjliggör genomsikt från väg till älv. Byggnadens gestaltning ska anpassas till lokal byggnadstradition. Marken kring byggnaden ska i så stor utsträckning som möjligt behållas som platstypisk slätteräng. Mindre tillägg kan komma, som skulpturer, terrass för café och liknande. Även markens utformning är viktig, hårdgjorda ytor ska utföras med material som anpassas till kulturmiljön, t ex betongarmerat gräs, stenmjöl. Asfalt får inte användas för hårdgjorda ytor. Se illustration i bilaga.

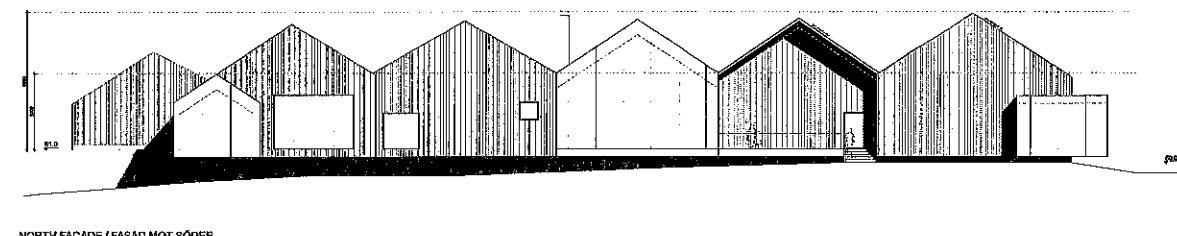
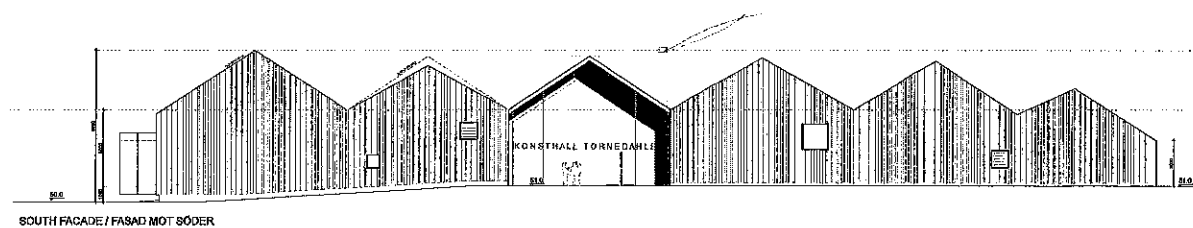

SECTION A-A / SNITT A-A

SECTION B-B / SNITT B-B

Från tävlingsförslaget, sektion

Från tävlingsförslaget, fasader

Rekreation och friluftsliv

Hela Torneälvens vattensystem omfattas av riksintresse för friluftsliv enligt 3 kapitel 6§ miljöbalken med intresseaspekterna naturstudier, båtsport, kanotning, kulturmiljö och fritidsfiske.

Torneälven innefattas av strandskyddet. Syftet med strandskyddet är att säkra allmänhetens tillgänglighet till stränder och att skydda växt- och djurlivet.

Vid Vitsaniemi/Risudden är Torne älv så pass bred att älven mer liknar en sjö än en älv. Vid lågvatten bildas flertalet sandbankar vilka sträcker sig ända ut till älvens mitt och utgör fina badstränder under sommaren. Nedströms blir älven stridare. Vuontoforsen finns precis söder om Risudden. Längs med forsen finns många fina fiskeställen.

Genom området för detaljplanen går ett promenad- och ridstråk i form av en före detta järnvägsbank, vilken följer Torneälven och förbinder byarna längs älven.

Planens genomförande bedöms inte ha en negativ inverkan på rekreation och friluftsliv utan snarare öka områdets attraktivitet och tillgänglighet.

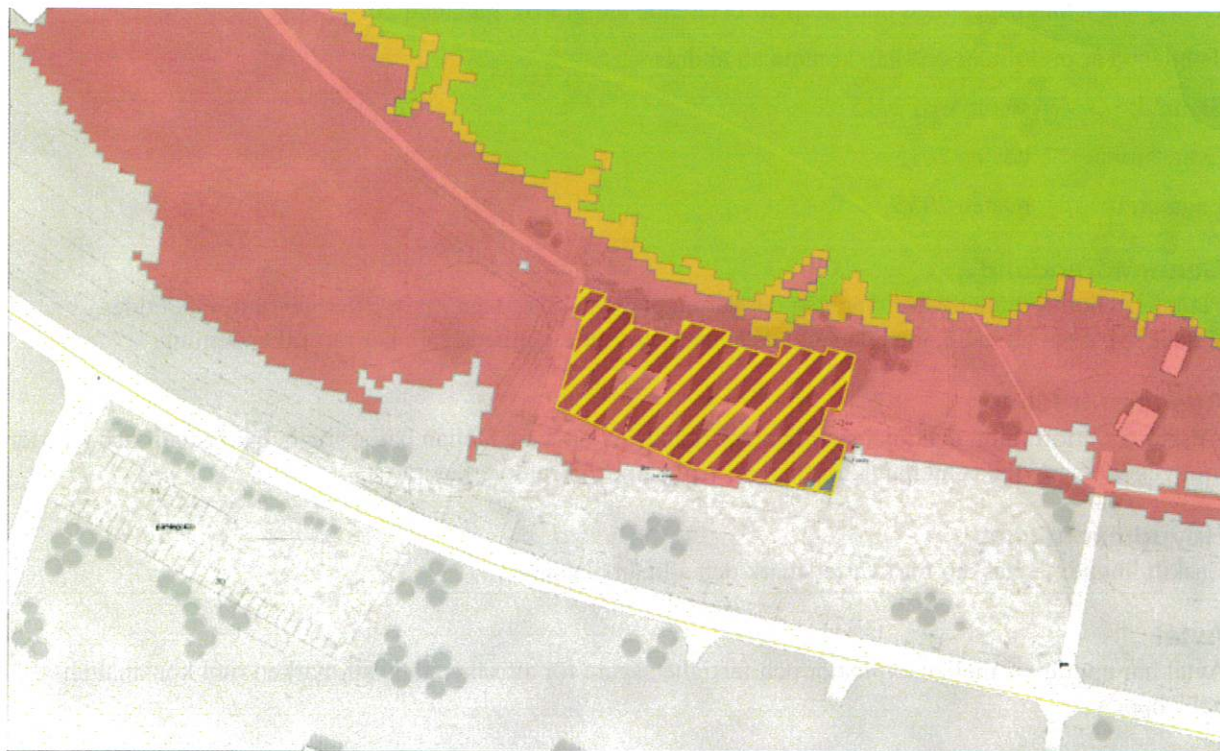
Klimat

Övertorneå kommun är en inlandskommun där årstiderna tydligt skiljer sig åt, bistra vintrar och varma somrar. Årsmedeltemperaturen är omkring -0,5 grader till 0,5 grader. Av den totala årsnederbörden om 525-675 mm faller cirka 35-50 procent som snö. Klimatförändringarna påverkar Övertorneå främst genom ett blötare och varmare klimat. År 2021-2050 kommer årsmedeltemperaturen att vara 2-2,5 grader högre än under referensperioden 1961-1990. Det totala vattenflödet över året kommer att öka. Vårfloden kan bli lägre men mer utdragen och komma tidigare. De höga flödena riskerar istället komma under hösten till följd av stora nederbördsmängder. Fler flödestoppar kan öka den kontinuerliga erosionen och successivt leda till skador på älvsbänkar.

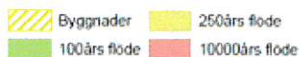
Vid översvämningar ökar risken för erosion, ras och skred. I samband med större flödesvariation kan markstabiliteten längs vattendragen minska och risken för ras och skred öka. Med några få luckor finns det förutsättningar för erosion längs med hela Torneälvens strandkant vilken därmed ökar risken att drabbas av ras och skred.

En översvämningsskartering har genomförts i Torneälv utifrån befintliga förhållanden på platsen. Hur området kring Konsthallen påverkas ses i figur 7. Översvämningsskarteringen har dock inte tagit i beaktning att markläggning, schaktning och utfyllning kommer ske vid Konsthallens etablering. Den befintliga banvallen kommer att flyttas i och med projektets genomförande.

Vid ett 100-årsflöde liksom vid ett 250-årsflöde bedöms inte byggnaden i sig omfattas av översvämning, dock påverkas området runt omkring. Vid ett beräknat högsta flöde är hela byggnaden påverkad utöver det sydöstra hörnet.

Konsthall

Figur 7 Konsthallens placering i förhållande till 100-årsflöde, 250-årsflöde samt beräknat högsta flöde. Källa: SMHI, MSB samt övriga myndigheter som deltagit i projektet "Detaljerad översvämningskartering i nedre delen av Tornedalen".

Vid detaljplanering ska nödvändig hänsyn tas till risker så att exploatering endast tillåts inom lämpliga områden med tillräckliga säkerhetsmarginaler. Det är viktigt att höjdsättning av mark och fastigheter vid planering av ny bebyggelse anpassas till högsta förväntade vattenstånd.

Det är viktigt att avloppshanteringen kommer in i ett tidigt skede i planprocessen. Krav på höjdsättning av mark och högsta tillåtna nivå för vatten och avlopp bör bestämmas utifrån försiktighetsprincipen. Lokalt omhändertagande av dagvatten, med öppna lösningar, bör tillämpas för att fördröja vattnet och avleda det till mindre känsliga områden för att avlasta ledningssystemet och undvika översvämningar.

Det är viktigt att beakta översvämningsrisken vid val av byggteknik vid uppförande av konsthallen.

Geotekniska förhållanden

Sweco har genomfört en översiktlig geoteknisk utredning där syftet varit att klargöra de geotekniska förhållandena inom område planerat för Konsthallen. Landskapet utgörs av odlingslandskap och skogsmark i landsbygdsområde vid Torneälvens strand. Befintlig tomt genomkorsas av ett äldre järnvägsspår samt ledningar och bräddningsavlopp för VA. Det undersökta området är obebyggt. Området sluttar från +51,0 meter i den västra delen till +48,5 meter i den östra delen ned mot älven.

Grundvattennivån inom området uppmättes i november 2014 på en meters djup under markyta. Säsongsbetonade variationer samt extremflöden ska beaktas.

Ett genomförande av detaljplanen innebär att byggnad om 1 500 - 1800 m² uppförs, vilket ställer höga krav på grundläggning då marken bedöms ha en låg bärförmåga. Konsthallen föreslås utföras i geoteknisk klass 2 men avseende på rådande geotekniska förhållanden samt planerad byggnadstyp.

ORGANISATORISKA FRÅGOR

Tidplan

Detaljplanen handläggs med normalt planförfarande enligt PBL gällande 2013.

Tidplanen är preliminär och kan komma att ändras.

Samråd: sommaren 2015

Granskning: hösten 2015

Laga kraft: hösten 2015

Genomförandetid

Planens genomförandetid är tio år från det datum planen vinner laga kraft. Efter genomförandetiden fortsätter planen att gälla, men den kan då ändras utan att fastighetsägare har rätt till ersättning.

Ansvarsfördelning

Ansvar för utformning och finansiering av utförande av passage mellan parkering och konsthall och utfarter mot väg 99 har avtalats mellan Konsthall Tornedalen och Trafikverket.

Huvudmannaskap

Enskilt huvudmannaskap för kvartersmark och allmän platsmark.

Avtal

Avtal har upprättats mellan exploatör och fastighetsägare för att säkerställa att marken runt konsthallen hålls öppen.

FASTIGHETSRÄTTSLIGA FRÅGOR OCH KONSEKVENSER

Fastighetsbildning, servitut, ledningsrätt

En fastighet för konsthallen och omgivande naturpark avses att bildas i samband med genomförandet av detaljplanen. Rätt att använda mark för parkering och infart till konsthallen avtalas med servitut.

Skanova har en kabel med ledningsrätt i den gamla banvallen. Flytt av kabel och kostnad för ny lokalisering av ledningsrätt till flyttad banvall bekostas av exploatören.

Övertorneå kommun har en avloppspumpstation med tillhörande ledningar med ledningsrätt. Anläggningen kan inte vara kvar och flytt av denna och ledningar bekostas av exploatören.

EKONOMISKA FRÅGOR

Kostnader för alla åtgärder inom kvartersmark bekostas av fastighetsägare.

TEKNISKA FRÅGOR

Vatten, avlopp och värme

Risudden och planområdet omfattas av kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp. Kommunen borrade en ny grundvattenbrunn år 1987. Vattenkapaciteten tillåter ett begränsat antal anslutningar. Idag har reningsverket kapacitet för 100 personer varför en uppgradering behövs för att tillgodose Konsthallens behov. Kommunen planerar att öka kapaciteten för VA.

Byggnaden kommer att värmas med bergvärme eller liknande.

Tekniska utredningar

Exploatören ansvarar för eventuella kompletterande utredningar som krävs för ett genomförande av detaljplanen.

ÖVRIGA KONSEKVENSER

Riksidressen och skyddade områden

Planens genomförande bedöms leda till negativa konsekvenser för kulturmiljön men inte påtaglig skada för riksidressen. Övriga riksidressen och Natura 2000 bedöms inte få någon betydande negativ påverkan.

Hälsa och säkerhet

Planförslaget kommer att innebära att fler människor korsar väg 99. Med de åtgärder som beskrivs i planen anses riskerna för hälsa och säkerhet bli små.

Sociala konsekvenser

Konsthallen kommer att bli en ny mötesplats både lokalt, regionalt och nationellt. Den kommer att stärka kommunens attraktivitet både som besöksmål och som plats för verksamhet.

MEDVERKANDE

Miljö- och byggansvarig: Aferdita Jashari

Tjänsteman: Liisa Fors

Konsulter: Annie Arnqvist, Arnqvist&Sivenbring AB

Linnea Forss, Britta Pedersen, Joakim Sundén och Ylva Tomasdotter, SWECO

Lantmäteriet: Agneta Lomakka

Aferdita Jashari

Samrådsredogörelse

HUR SAMRÅDET BEDRIVITS

Formellt samråd har skett tre veckor under tiden 2015-07-21 till 2015-08-14. Samrådshandlingar har under denna tid funnits tillgängliga på kommunhuset och på kommunens hemsida.

Samrådshandlingar har också skickats ut till myndigheter och andra berörda enligt av Lantmäteriet framtagna fastighetsförteckning.

REDOVISNING ENLIGT MB 6 KAP 16§

De miljöaspekter som bedömts viktiga att hantera i miljökonsekvensbeskrivningen är följande: kulturmiljö, naturmiljö, trafikmiljö, landskapsbild, rekreation och friluftsliv, klimat och geoteknik. Det är endast för kulturmiljön, det utpekade riksintresset för kulturminnesvård, som de negativa konsekvenserna bedöms bli stora. Genom att i planbeskrivning och planbestämmelser detaljerat reglera byggnades utformning och genom att skriva avtal om skötsel av ängarna bedöms de negativa konsekvenserna sammantaget med de positiva konsekvenserna bli acceptabla.

INKOMNA YTTRANDE

Under samrådstiden har yttranden inkommit från följande:

1. Länsstyrelsen i Norrbottens län
2. Haparanda stad
3. Trafikverket
4. Lantmäteriet
5. Skanova
6. Övertorneå Energi
7. Övertorneå kommun, tekniska enheten, VA
8. Vitsaniemis skifteslags samfällighetsförening
9. Övertorneå kommun, Roland Rudeklint
10. Eva Estola, Vitsaniemi 8:6
11. Åke Estola, Vitsaniemi 8:6
12. Lisa Björk, Vitsaniemi 8:7
13. Arvo Björk, Vitsaniemi 8:7
14. Margareta Falk, Vitsaniemi 9:11
15. Per-Olof Falk, Vitsaniemi 9:11
16. Ethel Törmä, Vitsaniemi 10:19
17. Lennart Potila, Vitsaniemi 11:2
18. Anders Taavo, Vitsaniemi 13:11 och 14:4
19. Rose-Marie Perttu, Vitsaniemi 13:2
20. Lars-Olof Perttu, Vitsaniemi 13:2
21. Håkan Perttu, Vitsaniemi 14: 11
22. Göta Antti, Vitsaniemi 14:13
23. Lars Antti, Vitsaniemi 14:13
24. Gunnar Lindgren, Vitsaniemi 19:1
25. Lauri Jaako, Vitsaniemi 9:13
26. Marja-Leena Jaako, Vitsaniemi 9:13

YTTRANDE INKOMNA EFTER SAMRÅDSTIDENS UTGÅNG

Efter samrådshandlingarna har ett samrådsyttrande kommit in från Övertorneås stadsarkitekt Mats Tormod

27. Mats Tormod, stadsarkitekt

1. Länsstyrelsen i Norrbottens län, yttrandet återges i sin helhet

Samråd om detaljplan för del av Vitsaniemi 9:7 mfl, Konsthall, Övertorneå kommun

BAKGRUND

Övertorneå kommun har upprättat en detaljplan med syfte att möjliggöra uppförandet av en konsthall i byn Vitsaniemi. Konsthallen kommer även att inrymma hörsal, restaurang/café, förråd, verkstäder, kontor samt serviceytor, totalt ca 1700 m² med en maximal byggrätt om 1800 m².

Detaljplanen handläggs med normalt planförfarande enligt PBL 2010:900 i dess lydelse före 1 januari 2015.

Länsstyrelsen har 2014-03-11 yttrat sig över en behovsbedömning där man delat kommunens uppfattning om att en särskild miljökonsekvensbeskrivning (MKB) behöver upprättas.

Området berörs av riksintresse för kulturmiljövården enligt 3 kap 6 § miljöbalken, mb, samt riksintresse för kommunikationer 3:8 mb (väg 99). Torne älvadal berörs även av Natura 2000 habitatdirektivet (SCI) enligt 7:27 mb första stycket 2, vilket även är av riksintresse enligt 4:8 mb.

LÄNSSTYRELSENS YTTRANDE

Sammanvägd bedömning

Etableringen av en konsthall på vald plats har påverkan på riksintresset för kulturmiljövården och riksintresset för kommunikationer. Länsstyrelsens bedömning är att riksintresset för kulturmiljön kommer att påverkas men Länsstyrelsen kan inte med inlämnat underlag bedöma påverkans storlek. Miljökonsekvensbeskrivningen redovisar inte konsekvenserna för de befintliga kulturmiljövårderna på tydligt sätt och måste kompletteras till granskningsskedet. Utifrån planhandlingarna kan Länsstyrelsen inte heller se hur en trafiksäker parkeringslösning kan ordnas. Förtydligande på vad som behöver klaras ut innan granskningsskedet redovisas nedan.

Kulturmiljö

Platsen för konsthallen är en del i ett stort sammanhängande älvstrandsåkerlandskap som präglas av långa öppna siktlinjer med flera vackra tornedalsgårdar med enklare ekonomibyggnader. Platsen i Vitsaniemi är en av värdekärnorna - ett av de viktigare avsnitten av riksintresset Torne älvadal gällande kulturmiljövården. Här är den historiska strukturen tydlig vad gäller byarnas utformning som långsträckta, lite glesta radbyar, gårdarnas placering i förhållande till markerna och markernas utsträckning mot älven med de karaktäristiska strandängarna och många av gårdarna är välbevarade i sin utformning med de östliga influenserna i snickerier.

Det nya inslag som konsthallen utgör påverkar det öppna landskapet men skapar samtidigt en ny miljö från vår tid som kan passa in med sin form och tänkt verksamhet. Konsthallen kan stärka och öka intresset för platsen samt kan bli en mötespunkt som på ett för Tornedalen specifikt sätt skildrar bygdens historia och sociala gemenskap. Detta kan också främja hela Tornedalen på ett utvecklande sätt. Det blir ett nutida tillskott i kulturmiljön. Då tillskott med kulturell aktivitet och intressant arkitektur sker på bekostnad av befintliga kulturmiljövården behöver man vara tydlig med konsekvenser och avvägning av olika värden.

Av samrådshandlingarna är inte konsekvenserna för riksintresset alls beskrivna. Med anledning av detta behöver konsekvenserna för kulturmiljövårderna i form av odlingslandskapet och landskapsbilden beskrivas och tydliggöras. Motverkande av igenväxning som anförs som ett argument för konsthallens placering i odlingslandskapet, ser inte Länsstyrelsen som ett argument som kan vägas mot föreslagen åtgärd. Man anger inte i planbeskrivning eller i MKB hur odlingslandskapets värden ska säkerställas - detta kan alltså inte bedömas och fungerar inte som argument. Länsstyrelsen instämmer inte heller med kommunens beskrivning att föreslagen bebyggelse inte skulle vara visuellt dominant. Den nya byggnaden upptar enligt planhandlingarna en yta på ca 1700 kvm, vilket är mycket stort i förhållande till byggnaderna i omgivande

landskap. Byggnaden är långsträckt och med långsidan mot vägen. Det finns risk att den helt dominerar landskapet som är flackt och sluttar ned mot älven. En uppdelning med glasade partier som ger sikt genom byggnaden kan komma att mildra påverkan, men byggnadssättet eller egenskapen finns inte angivna i planbeskrivning eller planbestämmelser utan kan bara anas i plankartans illustration. Nollalternativets nackdelar och fördelar behöver noggrant beskrivas så att det ska kunna vara möjligt att göra avvägningar kring projektets omfattning.

Önskvärt är att etableringen kan skapa förutsättningar att hålla övrig omgivande mark fortsatt öppen och på ett sätt som visar platsens historia och ger en liknande upplevelse som idag. Möjlig strategi för detta bör redovisas i planbeskrivning och kan i så fall vara en förutsättning som man ska ha med i MKB:n, då det kan ha stor betydelse för resultatet i hur markhävden görs kontinuerlig eller förändras. Nuvarande karaktär i området bör dokumenteras och beskrivas med foton och text för att kunna visa platsens ursprung framöver, detta kan med fördel ha en plats i konsthallen. Landskapets värden med skönhetsvärden, för rekreation och unika historiska uttryck tas upp flera gånger i underlagsmaterialet som ett skäl för konsthallens placering men en stor del av ängsmarken tas i anspråk av byggnaden och i övrigt är inte värdena säkerställda.

För att kunna säkerställa planens intentioner har kommunen som planläggare möjlighet att dels utöka planområdet samt tillföra bestämmelser för tilltänkt parkmark i enlighet sid 5, 8 och 11 i planbeskrivning och sid 2, 5 och 12 i MKB:n (vilket även anges som mål på sid 1 i MKB:n). Bestämmelsen k2 bör också preciseras för att fungera väl. Kommunen bör ange nivån för anpassningen till landskapsbild och kulturmiljö och då är tydligare kriterier för volymer, takmaterial, takvinkel, färgsättning och fasadmaterial nödvändig.

Kommentar: MKB och planbeskrivningen kompletteras med tydligare redovisningar av konsekvenser och möjliga åtgärder för att mildra negativa konsekvenser. Krav på dokumentation skrivs in i planbeskrivningen, att redovisa platsens historia kan bli ett värdefullt inslag i Konsthallens utställningar. Det finns i nuläget ingen möjlighet att få markägare att avsätta mer mark till konsthallen och därmed bedöms det inte finnas möjlighet att utöka planområdet. Innan antagande av planen ska avtal slutas mellan Konsthallen/exploatören och markägare om att Konsthallen ansvarar för att hålla marken öppen. Bestämmelser för utformning av byggnader och omgivande mark görs tydligare.

Trafik och infrastruktur

Dispositionen med anläggning och parkering är inte optimal i lagt planförslag. Parkering för besökande läggs på motsatt sida om väg 99 vilket skapar en otrygg och osäker övergång till anläggningen. Det är viktigt att utreda den frågan noggrant till granskningsskedet och att kommun tillsammans med Trafikverket utreder bästa möjliga lösning.

Kommentar: Att placera parkering på samma sida som Konsthallen anser kommunen medför alltför stora ingrepp i kulturmiljön utifrån den trafiksituation som råder med lågt antal trafikrörelser/dygn. Det finns också utveckling i området med nya boenden för besöksnäringen som anordnas på södra sidan av väg 99 dvs samma sida som parkeringen. Dialog har hållits med Trafikverket och innan planen antas ska avtal slutas mellan kommunen och Trafikverket om ansvarsfördelning för åtgärder för säker passage över vägen.

Avlopp och Natura 2000

Vattenkapaciteten tillåter ett begränsat antal anslutningar och det uppges i planen att den ökade belastningen på områdets avlopssystem bör utvärderas så att ingen ökad belastning sker på Natura-2000-området med negativa konsekvenser som följd. Länsstyrelsen noterar att avloppsfrågan inte är löst i dagsläget och att den måste lösas för att planen ska kunna genomföras. I av planhandlingarna uppges att en uppgradering av avloppsnät och reningsverk är nödvändig för att tillgodose konsthallens behov. Osäkerheten avseende avloppsfrågan gör att det är svårt att bedöma om planen kan medföra en betydande påverkan på Natura 2000-området.

Kommentar: Planområdet ingår i ett kommunalt verksamhetsområde och kommunen är alltså

skyldig att tillhandahålla kommunalt vatten och avlopp. Den låga kapaciteten har länge varit känd och kommunen kommer att göra de åtgärder som behövs för att tillgodose Konsthallen behov av vatten och avlopp.

Prövningsgrunderna i 11 kap. 10 § PBL

Utifrån det som framkommer av planhandlingarna kan Länsstyrelsen med säkerhet inte utesluta att ett genomförande av detaljplanen innebär risk för påtaglig skada när det gäller riksintresset för kulturmiljövården. Kommunen har inte analyserat och visat konsekvenser för riksintresset och därmed inte visat vilka egentliga överväganden som ligger till grund för planeringen. Kommunens visar strategiska intentioner med det kringliggande landskapet för att mildra de negativa effekterna men dessa behöver säkerställas i planskedet.

Kommentar: Innan antagande av planen ska avtal slutas mellan Konsthallen/exploatören och markägare om att Konsthallen ansvarar för att hålla marken öppen.

Om inte lösningar för ovanstående utgångspunkter hanteras kan det inte uteslutas att ett beslut att anta detaljplanen kan komma att prövas enligt 11 kap. 10 § plan- och bygglagen.

Samråd

Samråd har skett med länsstyrelsens enhet för naturvård.

Patrik Wallgren

Chef, samhällsplanering

och kulturmiljö

Jens Haapalahti

Planarkitekt

2. Haparanda stad

Haparanda stad tillstyrker planen som medger byggande av Konsthall Tornedalen

3. Trafikverket, yttrandet återges sammanfattat

Väg 99 genom Tornedalen är en viktig transportled och utpekad som riksintresse för kommunikationer. Det innebär bland annat att den ska skyddas mot åtgärder som försvårar nyttjandet av den. Väg 99 är också utpekad som led för farligt gods. Trafikverket anser att parkeringens placering på andra sidan väg 99 riskerar att försämra trafiksäkerheten och framkomligheten då det uppstår behov av att korsa vägen för gående och samt ett ökat antal svängande av bilar i befintlig korsning för angöring till parkeringen. Trafikverket har tidigare framfört att parkeringen bör samlokaliseras med konsthallen på samma sida vägen, av handlingen framgår inte om detta studerats. De åtgärder som krävs för att minimera trafiksäkerhetsriskerna måste utredas och fastställas i avtal med Trafikverket före fastställande av planen.

Kommentar: Dialog har hållits med Trafikverket och innan planen antas ska avtal slutas mellan kommunen och Trafikverket om ansvarsfördelning för åtgärder för säker passage över vägen.

Se även svar till Länsstyrelsen.

4. Lantmäteriet, yttrandet återges sammanfattat

I planbeskrivningen framgår inte hur befintliga ledningsrätter ska hanteras. Det saknas även information om vad nybyggnadsförbudet Vägbyf 25-P02/160 innebär.

Dialog pågår med berörda ledningsrättsinnehavare om behov av ny placering. Ny placering av ledningsrätter ska redovisas på plankarta. Nybyggnadsförbudet upphävs med planläggningen.

5. Skanova, yttrandet återges i sin helhet

“Skanova har en kabel med ledningsrätt utmed den gamla banvallen. Eventuell flyttning av kabeln bekostas av exploatören.”

Kommentar: Ledningsrätten flyttas i Lantmäteriförättning till nya läget för banvallen. Flyttning av ledning bekostas av exploatören. Anges på plankarta med u-område.

6. Övertorneå Energi

“Övertorneå Energi har i sin långsiktiga plan för elförsörjningen i området för avsikt att förlägga en högspänningskabel (20 kV) i den gamla järnvägsvallen. En transformatorstation (20/0,4 kV) planeras i området. Om dessa funktioner tillgodoses har vi inget örigt att yttra.”

Kommentar: Förläggning av kabel och placering av transformatorstation bedöms inte försvåras av planen. Förläggningen blir inte i samma läge som den gamla banvallen utan i det nya läget för banvallen.

7. Övertorneå kommun, tekniska enheten, VA. Återges i sin helhet

“Reningskapaciteten på avloppsreningsverket i Risudden måste utökas för att klara den ökade belastningen från konsthallen.”

Kommentar: Exploatören har en dialog med kommunen för att samordna nödvändiga åtgärder.

8. Vitsaniemis skifteslags samfällighetsförening, återges i sin helhet

“Samfälligheten är positiv till konsthallen eftersom den kommer att gynna både Vitsaniemi by och Övertorneå kommun långsiktigt. Bygden kommer att få långväga besökare vilket skapar möjligheter för entreprenörer att skapa kompletterande serviceverksamheter. På sikt kan även inflyttning till och nybyggnationer i byn komma att ske. Övertorneå kommun måste ha beredskap att ta emot dessa aktiviteter.

Dessutom anser vi att det är viktigt att

- Det öppna kulturlandskapet bevaras även i framtiden
- Allmänheten även i framtiden har tillgång till stranden och banvallen som vandringsstråk.”

Kommentar: Att det omgivande kulturlandskapet hålls öppet säkerställs i avtal mellan Konsthallen/exploatören och markägaren. Planområdet har minskats till att omfatta bara den närmaste delen runt Konsthallen så stranden ligger utanför planområdet. Avsikten är att badstranden ska vara fortsatt tillgänglig och om möjligt upprustad, banvallen kommer att bevaras som vandringsstråk men i nytt läge.

9. Övertorneå kommun, Roland Rudeklint, återges i sin helhet

“Bredband med optofiber finns nergrävt där parkeringen nu planeras. Även kopplingsbrunn.”

Kommentar: Anges på plankarta med u-område.

10. Eva Estola, Vitsaniemi 8:6

Inga invändningar.

11. Åke Estola, Vitsaniemi 8:6

Inga invändningar.

12. Lisa Björk, Vitsaniemi 8:7

Inga invändningar.

13. Arvo Björk, Vitsaniemi 8:7

Inga invändningar.

14. Margareta Falk, Vitsaniemi 9:11

Inga invändningar.

15. Per-Olof Falk, Vitsaniemi 9:11

Inga invändningar.

16. Ethel Törmä, Vitsaniemi 10:19

Inga invändningar.

17. Lennart Potila, Vitsaniemi 11:2

Inga invändningar.

18. Anders Taavo, Vitsaniemi 13:11 och 14:4

Inga invändningar.

19. Rose-Marie Perttu, Vitsaniemi 13:2

Inga invändningar.

20. Lars-Olof Perttu, Vitsaniemi 13:2

Inga invändningar.

21. Håkan Perttu, Vitsaniemi 14: 11

Inga invändningar.

22. Göta Antti, Vitsaniemi 14:13

Inga invändningar.

23. Lars Antti, Vitsaniemi 14:13

Inga invändningar.

24. Gunnar Lindgren, Vitsaniemi 19:1

Ägaren till Vitsaniemi 19:1 framför följande synpunkter: han ser positivt på initiativet till att utveckla byn och tror att byggnaderna kan passa fint i byns traditionella bebyggelse. Ägaren har dock en oro om hur marken söder om konsthallen kommer att nyttjas. Infarten kan försämra en redan tidigare dålig trafiksituation och asfalterade ytor och sophantering i deras blickfång försämrar.

Kommentar: Marken kommer inte att asfalteras utan tanken är att körytor ska utgöras av betongarmerat gräs för att få bättre anpassning till omgivande natur. Sophantering kommer att ske inomhus eller på annat sätt dolt.

25. Lauri Jaako, Vitsaniemi 9:13

Inga invändningar.

26. Marja-Leena Jaako, Vitsaniemi 9:13

Inga invändningar.

27. Mats Tormod, stadsarkitekt

Mats Tormod anser att Konsthallsprojektet är mycket intressant och av hög kvalité där mycket arbete lagts ner i tidiga skeden med förstudier, tävlingsprogram och väl utförd tävling. Byggnaden kommer att fungera väl i landskapet och själva landskapet kommer också att tillföra kvaliteter i utställningshallarna. Mötet mellan landskap, vatten och byggnad påminner om den välkända konsthallen/muséet Louisiana norr om Köpenhamn. Även planarbetet med MKB är gediget utfört och Mats har inget att tillföra förutom att höjdsättningen av byggnaden måste ta hänsyn till översvämningsriskerna samt att det är en riktig bedömning att inte hårdgöra ängarna för parkering, trafiksituationen går att hantera.

Miljö- och byggansvarig: Aferdita Jashari

Aferdita Jashari

Utlåtande efter granskning

HUR GRANSKNINGEN BEDRIVITS

Planförslaget har funnits utställt för granskning under tiden 2015-11-05 – 2015-11-26 på Miljö- och byggnadskontoret, Tornedalens bibliotek och kommunens hemsida www.overtornea.se, Bygga Bo & Miljö.

INKOMNA GRANSKNINGSYTTRANEN

1. Länsstyrelsen i Norrbottens län
2. Trafikverket
3. Lantmäteriet
4. Haparanda stad
5. Ylitornio
6. Skanova
7. Övertorneå kommun, kommunstyrelsens arbetsutskott
8. Mats Tormod, stadsarkitekt
9. Övertorneå kommun, tekniska enheten

1. Länsstyrelsen i Norrbottens län, yttrandet återges i sin helhet

Granskning av detaljplan för del av Vitsaniemi 9:7 mfl, Konsthall, Övertorneå kommun

BAKGRUND

Övertorneå kommun har upprättat en detaljplan med syfte att möjliggöra uppförandet av en konsthall i byn Vitsaniemi. Konsthallen kommer även att inrymma hörsal, restaurang/café, förråd, verkstäder, kontor samt serviceytor, totalt ca 1700 m² med en maximal byggrätt om 1800 m².

Detaljplanen handläggs med normalt planförfarande enligt PBL 2010:900 i dess lydelse före 1 januari 2015.

Länsstyrelsen har 2014-03-11 yttrat sig över en behovsbedömning där man delat kommunens uppfattning om att en särskild miljökonsekvensbeskrivning (MKB) behöver upprättas.

Området berörs av riksintresse för kulturmiljövården enligt 3 kap 6 § miljöbalken, samt riksintresse för kommunikationer enligt 3 kap 6 § miljöbalken (väg 99).

Länsstyrelsen har i samrådsyttrande daterat 2015-08-18 konstaterat att åtgärden leder till en skada på riksintresset för kulturmiljövården, men att planens genomförande dock kan accepteras om kommunen vidtar vissa skadeförebyggande åtgärder. Bestämmelser som säkerställer planområdets utformning, markens anordnande (gällande t ex parkering) samt tillfartsvägars utförande är en av ovanstående åtgärder som kan bidra till att skadan på riksintresseområdet inte blir påtaglig. Andra åtgärder är att det ska framgå av planbeskrivningens genomförandedel hur kringliggande marks skötsel samt flyttande av befintlig banvall har reglerats genom exempelvis avtal.

LÄNSSTYRELSENS YTTRANDE

Under granskningstiden ska länsstyrelsen yttra sig över planförslaget, om förslaget enligt länsstyrelsens bedömning innebär att ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken inte tillgodoses eller om strandskydd enligt 7 kap. miljöbalken upphävs i strid med gällande bestämmelser. (5 kap. 22 § plan- och bygglagen).

Riksintresse för kulturmiljövården

Länsstyrelsen konstaterar inledningsvis att ett visst planarbete återstår mot bakgrund av vad som sades i samrådsyttrandet.

Under granskningstiden har kommunen och Länsstyrelsen bland annat kommit överens om att följande kompletteringar av planhandlingarna krävs inför antagandeskedet.

- Visualiseringar av hur en lösning utformas för att kunna inrymma de parkeringsplatser som behövs på konsthallssidan av väg 99, som minimerar påverkan på den känsliga kulturmiljön.
- Planbestämmelser som säkerställer att planen måste genomföras enligt ovanstående. Exempelvis var parkering får anordnas på kvartersmark för konsthall, hur parkeringen får utformas och vilken utnyttjandegrad den maximalt får ha, förbud mot anläggande av parkering på övriga ytor för kvartersmark för konsthall.
- Visualiseringar av hur kvartersmark för konsthall utformas för att minimera ytterligare påverkan på odlingslandskapet.
- Planbestämmelser som säkerställer ovanstående genom att begränsa markens hårdgörande på kvartersmark för konsthall samt föreskriver lämpliga material för de ytor som dock kräver hårdgöring, exempelvis betongarmerat gräs, stenmjöl eller liknande.

Kommentar: Planhandlingen kompletteras med visualiseringar i planbeskrivning, text i planbeskrivningen och bestämmelser på plankarta för att säkerställa länsstyrelsens synpunkter.

Riksintresse för kommunikationer, väg 99

Innan detaljplanen kan antas behöver det säkerställas att detaljplanen medger ett tillräckligt stort vägområde mellan kvartersmark för konsthall och kvartersmark för parkering. Detta för att det ska finnas planmässiga förutsättningar för en trafiksäker passage för fotgängare, utan att begränsa framkomligheten, över väg 99. Genomförandet av passagen kräver även att ett avtal mellan kommunen och Trafikverket som behöver vara upprättat innan antagandet.

Kommentar: Plankarta justeras enligt förslag på vägutformning framtagen i samråd med Trafikverket. Avtal har tecknats mellan Konsthall Tornedalen (exploatör) och Trafikverket om ansvarsfördelning och finansiering för åtgärder för säker passage över vägen och anslutningar mot väg 99.

Upphävande av strandskydd

Under granskningstiden har Länsstyrelsen tillsammans med kommunen gjort bedömningen att hela planområdet som omfattas av strandskydd även omfattas av landskapsbildsskydd (upprättat enligt 19 § naturvårdslagen i dess lydelse före den 1 januari 1975) enligt 9 § lagen om införande av miljöbalken (1998:811).

Enligt 7 kap 18 § 3 b miljöbalken är det Länsstyrelsen, och inte kommunen, som har beslutanderätt gällande upphävande av strandskydd i detaljplaner, när planområdet omfattas av någon typ av statligt områdesskydd.

Kommunen behöver komma in med en särskild ansökan om upphävande av strandskyddet för planområdet innan detaljplanen antas. Särskilt meddelande om detta med tillhörande instruktioner har skickats till kommunen.

Inför antagandet måste kommunen därför ta bort den administrativa bestämmelsen på plankartan gällande upphävande av strandskyddet, denna kan gärna ersättas med en upplysning om att strandskyddet upphävs av Länsstyrelsen i ett separat beslut då hela strandskyddsområdet omfattas av landskapsbildsskydd.

Kommentar: Kommunen ska ansöka om upphävande av strandskydd. Administrativ bestämmelse tas bort och ersätts med upplysning enligt ovan.

Prövningsgrunderna i 11 kap. 10 § PBL

Länsstyrelsen ska överpröva kommunens beslut, bland annat om beslutet kan antas innebära att ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken inte tillgodoses eller strandskydd enligt 7 kap. miljöbalken upphävs i strid med gällande bestämmelser.

Om kommunen går till antagande utan att antagandehandlingarna innehåller överenskomna kompletteringar, enligt ovanstående, eller om kompletteringarna inte tillgodoser riksintresset för kulturmiljövården, kommer Länsstyrelsen att pröva kommunens beslut att anta detaljplanen.

Patrik Wallgren

Chef, samhällsplanering och

kulturmiljö

Jens Haapalahti

Planarkitekt

2. Trafikverket, yttrandet återges sammanfattat

Väg 99 genom Tornedalen är en viktig transportled och utpekad som riksintresse för kommunikationer. Det innebär bland annat att den ska skyddas mot åtgärder som försvårar nyttjandet av den. Väg 99 är också utpekad som led för farligt gods.

Planen att placera konsthall och parkering på varsin sida av väg 99 riskerar att försämra trafiksäkerhet och framkomlighet och en lösning för parkering även på konsthallssidan har studerats och kommunicerats med Trafikverket under granskningstiden. Det är ändå nödvändigt att anordna en säker passage över vägen samordnad med bushållplatserna.

Kommentar: Planbeskrivningen kompletteras med beskrivning av överenskommen trafiklösning.

Eventuella ytterligare markanspråk för busshållplatserna ska säkras i planen som allmän platsmark, även anslutningen till konsthallen bör omfattas av detaljplanen. Körbar utfart från konsthallssidan mot väg 99 får inte anordnas förutom på avsedd plats och plankartan måste justeras avseende detta. Det är nödvändigt att detaljplanen inkluderar både konsthallen och erforderliga trafiklösningar.

Kommentar: Kommunen anser att vägområde med busshållplatser kan ligga både innanför och utanför planområdet. Utfartsförbud på plankartan är inte nödvändigt då all mark förutom infarten sluttar brant, dessutom krävs tillstånd från Trafikverket för att anordna utfart mot väg 99 så inga för Trafikverket olämpliga anslutningar kan göras.

Åtgärder som krävs måste utredas och fastställas i avtal mellan Övertorneå kommun och Trafikverket.

Kommentar: Avtal finns och är underskrivet av Konsthall Tornedalen och Trafikverket.

3. Lantmäteriet, yttrandet återges sammanfattat

Parkering till Konsthallen säkerställs med civilrättsligt avtal mellan markägare och Konsthallen. Fastigheten för Konsthallen avstyckas från Vitsaniemi 8:7 och 9:7. Förrättningen söks och betalas av exploatören. Befintliga ledningsrätter skall upphävas eller flyttas till nytt läge inom området. Exploatören står normalt för dessa kostnader.

Kommentar: Servitut har avtalats för parkering och infart till Konsthallen. Förrättningar och flytt av ledningsrätter bekostas av exploatören.

4. Haparanda stad

Haparanda stad har inget ytterligare att tillägga.

Kommentar: Yttrandet leder inte till någon åtgärd.

5. Ylitornio, Finland

Ylitornio kommun meddelar att de inte har några erinringar mot detaljplanen.

Kommentar: Yttrandet leder inte till någon åtgärd.

6. Skanova

Skanova har en ledningsrätt utmed den gamla banvallen. Eventuell flyttning av kabeln bekostas av exploatören.

Kommentar: Exploatörens ansvar för bekostande av eventuell flytt av kabel har skrivits in i planbeskrivningen i avsnittet Fastighetsrättsliga frågor och konsekvenser.

7. Övertorneå kommun, kommunstyrelsens arbetsutskott

Kommunstyrelsens arbetsutskott beslutar att tillstyrka planen med följande ändring: Ansvar för vägövergången skall tillhöra Trafikverket.

Kommentar: Ansvar för vägövergången/passage över väg 99 har reglerats i avtal mellan exploatören/Konsthall Tornedalen och Trafikverk.

8. Mats Tormod, stadsarkitekt

Inga ytterligare synpunkter.

Kommentar: Yttrandet leder inte till någon åtgärd.

9. Övertorneå kommun, tekniska enheten

Övertorneå kommun har en pumpstation på fastigheten Vitsaniemi 8:7 med tillhörande ledningsrätt, avloppspumpstationen ska stå kvar och anges på plankarta som e-område. Övertorneå kommun har ledningar med ledningsrätt inom fastigheten Vitsaniemi 8:7, eventuell flytt av ledningar bekostas av exploatören.

Kommentar: Avloppspumpstationen kan inte vara kvar och exploatören bekostar flytt av denna och eventuella andra ledningar. Exploatörens ansvar för detta har skrivits in i planbeskrivningen i avsnittet Fastighetsrättsliga frågor och konsekvenser.

Miljö- och byggansvarig: Aferdita Jashari

Aferdita Jashari